

Ruimtelijke Agenda D66 2022

4 mei 2022

D66 is toe is aan een nieuwe, toekomstbestendige agenda op het gebied van ruimte en mobiliteit. In 2017 is er een Ruimtelijke Agenda opgesteld. De tijd heeft de inhoud daarvan voor een groot deel ingehaald. Urgente onderwerpen die hier nog onvoldoende in terugkomen, zijn bijvoorbeeld de steeds verder oplopende druk op de huizenmarkt en de stikstofcrisis. En de Europese Commissie maakt werk van haar torenhoge groene ambities. De in juli 2021 door Frans Timmermans gepresenteerde plannen, die moeten leiden tot een klimaat neutrale Europese economie in 2050, zullen ook een grote ruimtelijke impact gaan hebben. En we hebben gezien dat de coronacrisis een aantal trends, zoals de digitalisering, het thuiswerken, maar ook de hernieuwde waardering voor de openbare ruimte rondom ons huis, versneld heeft.

Hoewel we deze punten maar beperkt in de vigerende Ruimtelijke Agenda terugzien, kiezen we er niet voor om een complete nieuwe Ruimtelijke Agenda op te stellen. Deze agenda vormt een update van de eerder geformuleerde uitgangspunten. We kennen de grote ruimtelijke opgaven. Nú is het tijd voor concrete ideeën en actiepunten die daaraan invulling en uitvoering geven. Volgens ons is het tijd om te komen tot een doorbraak om deze uitgangspunten een stap verder te brengen. We hopen hiermee D66-politici en -leden te inspireren om invulling te geven aan de Ruimtelijke Agenda.

Opgaven, transities en doorbraken

In deze actualisatie zetten we in op drie punten die de vigerende Ruimtelijke Agenda aanvullen en waar een actieve aanpak op gewenst is:

1. Opgaven: we zien een aantal maatschappelijke opgaven met grote ruimtelijke impact die op korte termijn vragen om een actieve aanpak. De woningbouwopgave wordt iedere dag urgenter. Deze was al een belangrijk onderdeel van de agenda, maar vraagt om actualisatie. Daarom komen we met een actualisatie op de opgaven verstedelijking en bereikbaarheid
2. Transities: we hebben te maken met een aantal grote transitie die vragen om actie: klimaat, energie, landbouw en natuur en een circulair Nederland. Op de vraag hoe we met deze transitie omgaan geeft de huidige Ruimtelijke Agenda nog onvoldoende antwoord. Het formuleren van een antwoord op de opgaven van deze tijd kan niet zonder een nationale visie op de grote transitie, waarbij we uiteraard de samenhang tussen deze transitie niet uit het oog verliezen.
3. Doorbraken: het is tijd om de ruimtelijke opgaven aan de slag te gaan. En te komen met praktische oplossingen voor de opgaven en transitie. Een visie is een belangrijke en noodzakelijke, richtinggevende stap, maar vervolgens moeten we doorpakken. De visie doorvertalen naar actie. Daarbij zetten we in op vier noodzakelijke doorbraken om de visie te kunnen uitvoeren. Doorbraken die hard nodig zijn, want de signalen dat er geen tijd te verliezen is stapelen zich op. Aangejaagd door Europa, maar ook door de dagelijkse strijd om de ruimte in onze dorpen en steden. Stilstand, bijvoorbeeld veroorzaakt door het slepende stikstofdossier, is ongewenst. Botsende belangen en daardoor vastgelopen planvorming kunnen we ons niet permitteren.

De opgaven

Er is een samenhangend beleid rond verstedelijking en bereikbaarheid nodig. In het huidige politieke debat missen we een integrale blik op deze twee opgaven, die alleen in samenhang kunnen worden aangepakt. Er zijn zes opgaven waar een nieuwe standpuntbepaling gewenst is:

1. De samenhang met de Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) en schaa sprong is essentieel om uitvoering te kunnen geven aan de woningbouwopgave.
2. We kijken naar het breder e stedelijk netwerk Nederland: de stedelijke regio's waar de opgave het grootst is.
3. Wonen is maatschappelijk gezien een van de grootste opdrachten. Er wordt flink doorgebouwd terwijl er ook een groot tekort is. Dit heeft ook te maken met o.a. de verdunning van de gezinssamenstelling. Hoe willen we daarmee omgaan?
4. Woningbouw: er dreigt een tweedeling te ontstaan en er moet hard worden gewerkt om dat te voorkomen en de gevolgen te verzachten.
5. Nederland is een gebied met een grote economische kracht. Dus ook over grote dozen en datacentra met grote ruimtelijke impact maar ook relatie met waar we economische willen staan.
6. Deze opgave vraagt om meer investeringsvermogen van het Rijk: in gebiedsontwikkeling en in bereikbaarheid (en de OV-schaalsprongen).

De transities

Er zijn vier vraagstukken die regie behoeven van het Rijk. Wij doen een oproep tot een nationale transitieagenda met een visie als belangrijke, noodzakelijke en richtinggevende stap.

- Klimaat: er dient voldoende ruimte te zijn voor waterberging en waterafvoer, zoetwatervoorziening op orde en klimaat adaptieve inrichting.
- Energie: we streven naar samenhang tussen regionale strategieën en nationale energiesysteem van de toekomst, een ruimtelijk afweging van de keuzes hierover en industrieclusters als belangrijke schakels.
- Landbouw en natuur: ruimtelijk sturen op de landbouwtransitie, keuzes in samenhang met natuurversterking en bodem- en watersysteem en biodiversiteit, urgente gebieden: veenweide, hoge zandgronden, westkant Veluwe.
- Circulair: logistieke systemen (netwerken en knooppunten) en voldoende ruimte (ook voldoende ruimte voor bedrijven in de stad, milieucontouren).

Doorbraken

We zien vier concrete kansen om op korte termijn verschil te gaan maken, vier doorbraken die invulling geven aan de richting die we samen op willen:

1. Randvoorwaarden op orde brengen om de transitie motor aan te kunnen zetten op regionale schaal (met aandacht voor democratische legitimatie)
De regio is hét schaalniveau om in samenhang in te zetten op vier belangrijke transities. De schaal van de regio waarin opgaven met elkaar samenhangend kunnen worden aangepakt en gemeenten en provincies met elkaar samenwerken aan gezamenlijke keuzes en uitvoering. Keuzes maken om op regionale schaal te bepalen welke gebieden de grootste bijdrage kunnen leveren. Daarbij bestaat ook een noodzaak om perspectief te bieden voor een ander economisch model voor het buitengebied.

Hoe

- Keuzes voor specifieke gebieden waar Rijk en regio gezamenlijk werken, als één overheid, aan visie, strategie en uitvoerings- en investeringsagenda;
- Agenda's tussen overheden dienen zoveel mogelijk op elkaar te worden afgestemd en worden uitgewisseld, waarbij aandacht is voor democratische verantwoording;
- Inzetten van instrumentarium gericht op gezamenlijke strategie en wederkerige afspraken (ook investeringen).

Waar:

- Voorbeelden: het Groene Hart en De Peel (landelijk gebied), Industrieclusters Rotterdam en Amsterdam (energietransitie en circulair), Zwolle (Klimaatadaptatie), Veluwe/Foodvalley.

2. Stel een aantal sturende principes op voor de kwalitatieve opgaven (zoals combinatie wonen/werken/mobiliteit)

Zet in op realisatie van kwantitatieve doelen voor verstedelijking (wonen en werken), in samenhang met een schaa sprong in de regionale HOV-systemen. We zetten in op nabijheid (10-15 minutenstad): binnenstedelijk bouwen en nabij OV-knooppunten ontwikkelen van woningen en werklocaties en ontwikkelen op een paar goede plekken ook buiten stedelijk. Binnenstedelijke ontwikkeling levert ook een aantrekkelijke stad op: waar we opgaven in de stad kunnen combineren, zetten we de ontwerpkracht in en verbinden we de nieuwe ontwikkelingen aan de bestaande stad, zodat deze vliegwiel kan zijn voor de grotere transitie s. Nieuwe bouwlocaties zijn hard nodig om de druk op de woningmarkt in de randstad weg te nemen, maar de transformatie van bestaande bebouwing mag ook niet worden vergeten. Dit met nadrukkelijk als voorwaarde dat hiermee de facto geen schade wordt toegebracht aan de natuur. Kansengelijkheid op de woningmarkt is een belangrijk streven, participatie een randvoorwaarde.

Hoe:

- a. Rijk: concrete afspraken maken met provincies over aantallen en wat er nodig is voor realisatie;
- b. Rijk, provincie en gemeenten werken samen als één overheid in de gebieden met de meest urgente en complexe opgaven aan gezamenlijke strategie en uitvoerings- en investeringsprogramma met wederkerige afspraken;
- c. Rijk, provincie en gemeenten: investeren in schaa sprong HOV, als voorwaarde voor nieuwbouw;
- d. Doorvertaling naar 'sleutelprojecten': wat zijn de concrete plekken die cruciaal zijn in het geheel (14 grootschalige woningbouwgebieden).

Waar: regio's in Stedelijk Netwerk Nederland. Almere Pampus, vliegveld Valkenburg, Utrecht, tussen Rotterdam en Den Haag, bij Nijmegen en Arnhem, Noord-Brabant.

3. Creëer meer ruimte om te sturen op de kwalitatieve opgave

We blijven inzetten op een kwaliteitssprong van onze steden, maar ook is er ruimschoots aandacht voor de het landelijk gebied. De pandemie heeft noodgedwongen onze blik op thuiswerken, het verminderen van woon-werk verkeer en de kwaliteit van hun directe leefomgeving veranderd. We zijn het belang van onze directe leefomgeving meer gaan waarderen. Hoe individuen ruimte beleven wordt belangrijker dan de economische benutting van ruimte. Hoe kunnen de nieuwe gebiedsontwikkelingen de quality of life verbeteren? Hoe wordt de stad klimaatadaptief, wat is er nodig voor een verduurzaming van de bestaande gebouwde omgeving, hoe geven we het investeren in de zachte waarden in de stad een plek? Er dienen ruimtes te komen om te ontmoeten, rust te vinden, mogelijkheden om te

recreëren op loop/fietsafstand, meer groen en blauw in de stad, energieopwekking, warmteoplossingen, laadpalen voor voertuigen, het tegengaan van tweedeling/segregatie door investeren in voorzieningen waar mensen uit verschillende lagen van de bevolking samen komen (bibliotheek, sportclub en scholen). Iedereen moet kunnen meedoen, groot en klein, vermogend en minder vermogend. De toekomst van het buitengebied is een lastige opgave, maar krijgt steeds meer aandacht van D66. De kracht en het belang van de regio's buiten het Stedelijk Netwerk Nederland mogen hierbij niet vergeten worden.

Hoe:

- Nieuw programma stadsvernieuwing, die gaat over integrale vernieuwing van het stedelijk gebied.
- Investerings in de stad aan elkaar koppelen, zodat integrale vernieuwing wordt mogelijk gemaakt.

Waar:

- Als voorbeeld: de wijken die gebouwd zijn na de oorlog en vóór de VINEX periode. Wijken die bijna aan de beurt zijn voor een grote vernieuwingsopgave, waar nog ruimte is voor verdichting, die een grote stap in de verduurzaming van de gebouwde omgeving kunnen maken, waar de sociale opgave ook groot is.

4. Werk aan een nieuw samenspel tussen overheden

We zien graag dat overheden (Rijk, provincie en gemeenten) samenwerken aan doelen als partners. De kennis uit het bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties zal hierbij worden betrokken en er is aandacht voor participatie. Mensen moeten deeleigenaar worden gemaakt van de transities. Ook tussen overheden (bijvoorbeeld ministeries) kan de samenwerking beter. Vanuit gezamenlijke visie en strategie in gebieden, en daaraan gekoppelde uitvoerings- en investeringsagenda's. Hier hoort ook koppeling met de Omgevingswet bij, die hiervoor als gereedschap kan worden ingezet.

Hoe

- Het Rijk maakt op hoofdlijnen keuzes op een aantal opgaven die vragen om nationale keuzes. Nationale keuzes op hoofdlijnen én regionaal ruimte voor invulling daarvan. Daar is ook plek voor het publieke debat erover.
- De decentrale overheden geven daar op regionale schaal invulling aan. Het Rijk doet in een aantal regio's als partner mee in die regionale invulling als gelijkwaardige partner
- Op basis daarvan worden bestuursakkoorden vastgesteld, waarin ieder vanuit eigen verantwoordelijkheid een rol pakt in de uitvoering van gezamenlijke strategieën. Afspraken worden gemonitord.
- Hiermee is er een goede wisselwerking tussen een visie op nationaal niveau die antwoord geeft op de grote opgave en ruimte voor gebiedsgericht maatwerk.

De werkgroep herijking ruimtelijke agenda

Elien Wierenga
Jeroen Niemans
Robin Janssen
Mariëtta Buienhuis